

บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา
และดนตรีบอสซาโนวา โดยอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม
The Song “The Girl from Ipanema”
and Bossa Nova Music by Antonio Carlos Jobim

รพีพล หล้าวงษา¹

Rapeepol Lawongsa

¹ อาจารย์ ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Lecturer, Dr., Department of Music Program,
Faculty of Education, Buriram Rajabhat University
(E-mail: rapeepol.l@kku.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเล่าถึงประวัติและความเป็นมาของแนวดนตรีบอสซาโนวา แนวเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีคูลแจ๊สและแซมบ้า ที่ถูกขนานนามว่า “คลื่นลูกใหม่” และประวัติของอันโตนิโอคาร์ลอส โจบิม มือกีตาร์สไตล์บอสซาโนวา ผู้ซึ่งสร้างแนวดนตรีบอสซาโนวาขึ้นในช่วงปลายปี ค.ศ.1950's ร่วมกับ จอร์ จิลเบอร์ตो นักดนตรีชาวบราซิลเลียนผิวขาว บนแถบชายหาดอิปาเนมาที่โด่งดังไปทั่วโลกด้วยบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา จากนั้นทำการวิเคราะห์สังคีตลักษณะในบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา ที่มีการใช้เทคนิคการเรียบเรียงในแนวดนตรีแจ๊ส เช่น การใช้คอร์ดทาบเจ็ด การรีฮาร์โมนไนเซชัน การใช้คอร์ด โดมินันท์ระดับสอง การใช้ไทรโทนซัปทิมูเชน และการใช้เบสไลน์แบบลงครึ่งเสียง ซึ่งนำไปตามคำนิยามที่ว่าแนวดนตรีบอสซาโนวา คือ “บราซิลเลียนแจ๊ส”

คำสำคัญ : โจบิม, บอสซาโนวา, เดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา

Abstract

The purpose of this article is to explore the history and origins of the Bossa Nova music genre, which was heavily influenced by the musical styles of Cool Jazz and Samba and was often referred to as the “New Wave” of Brazilian music. In addition, it aims to narrate the history of Antonio Carlos Jobim, the legendary bossa nova guitarist, and his collaboration with the white Brazilian musician Joao Gilberto. Together, they created the distinctive Bossa Nova music style on the iconic Ipanema beach in Brazil. The genre achieved worldwide recognition with the timeless classic, “The Girl from Ipanema.” Furthermore, this article provides an analysis of the musical characteristics found in “The Girl from Ipanema.” The song incorporates various techniques from the Cool Jazz genre, including the use of seventh

chords, reharmonization, secondary dominants, tritone substitution, and half-step bassline variations. This blending of musical elements aligns with the description of Bossa Nova as often being referred to as “Brazilian Jazz.”

Keywords : Jobim, Bossa Nova, The Girl from Ipanema

บทนำ

ดนตรีแจ๊สเป็นแนวดนตรีที่ถือกำเนิดในปี ค.ศ.1916 เป็นดนตรีสมัยนิยมของชาวอเมริกัน สำเนียง แอฟริกัน และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายโดยประมาณ ในปี ค.ศ.1920 ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น การด้นสด เสียงประสาน ลักษณะจังหวะ และเครื่องดนตรี (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ซึ่งดนตรีแจ๊สนั้นได้รับความนิยมไปทั่วโลกแม้แต่ในประเทศไทยนั้นก็ได้รับความนิยมไม่แพ้ชาวต่างชาติ ในช่วงปี พ.ศ.2471 มีการจัดตั้งวงดนตรีแจ๊สขึ้นครั้งแรก จนกลายวัฒนธรรมทางด้านความบันเทิงที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องในประเทศไทยรวมทั้งมีศิลปิน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในสายดนตรีแจ๊สเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีการจัดกิจกรรม ที่สนับสนุนดนตรี แจ๊สเพิ่มมากขึ้นทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงการสัมมนาทางวิชาการ แสดงให้เห็นว่าดนตรีแจ๊สนั้นเป็นที่นิยมในบ้านเรา (กมลธรรม เกื้อบุตร, 2563)

การเดินทางของดนตรีแจ๊สได้สร้างแนวดนตรีต่าง ๆ มากมายที่มีกลิ่นอายและการผสมผสานของดนตรีที่ลงตัว โดยมีแนวดนตรีหนึ่งที่ทำให้ความนุ่มนวล อ่อน ฟังสบาย ล่องลอย นั่นคือ Bossa Nova (บอสซา โนวา) ที่มีความหมายว่า “คลื่นลูกใหม่” หรืออาจจะกล่าวได้ตรงตัวว่าเป็นกระแสดนตรีใหม่ ที่เกิดจากการพัฒนาจากดนตรี แซมบ้า (Samba) ที่นำเอามาเล่นให้ช้าลงฟังสบายขึ้น และอิทธิพลอีกส่วนหนึ่งจากดนตรีแจ๊ส คือ คูลแจ๊ส (Cool Jazz) ดนตรีที่มีพื้นฐานมาจากการด้นสดเกิดขึ้นประมาณปี ค.ศ.1950 (กิตติภทร ภูวะปัจฉิม, 2556) ดนตรีบอสซาโนวาก่อกำเนิดขึ้นช่วงปลายปี ค.ศ.1950's โดยชาวบราซิลเลียนในทางฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา บนแถบชายหาดอิปานามา (Ipanema) และ โคปาคาบานา (Copacabana) ณ กรุง

ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2567

ริโอ เดจาเนโร ประเทศบราซิล จากกลุ่มนักดนตรีชาวผิวขาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักดนตรีที่ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญของการสร้างดนตรีบอสซาโนวา ได้แก่ อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม (Antonio Carlos Jobim) และจอร์ จิลเบอร์ต (Joao Gilberto) (ณภัทร พิริยกิจดีศรีณย์, 2554)

ในบทความนี้ผู้เขียนจะทำการกล่าวถึงประวัติและความเป็นมาของแนวดนตรีบอสซาโนวา แนวเพลง ที่ถือกำเนิดมาจากดนตรีแจ๊สที่ถูกขนานนามว่าคลื่นลูกใหม่ และเล่าถึงประวัติของอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม มือกีตาร์สไตล์บอสซาโนวา ผู้ซึ่งให้กำเนิดแนวดนตรีบอสซาโนวา ทั้งยังเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงและมีผลงานเพลงอันเป็นตำนานของแนวดนตรีบอสซาโนวา อย่างเช่นเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา (The Girl from Ipanema) จากนั้นทำการวิเคราะห์สังคีตลักษณะในบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา ที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นแนวดนตรีแจ๊สผสมบราซิลเลียน ในท่วงทำนอง เสียงประสาน และเสียงดนตรีที่สามารถถ่ายทอดได้อย่างนุ่มนวลอบอุ่น ฟังสบาย ได้อย่างไม่น่าเชื่อ

จากข้างต้นของการนำเสนอผู้เขียนจึงเล็งเห็นว่าแนวดนตรีบอสซาโนวา มีความน่าสนใจ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สมควรแก่การศึกษาต่อดนตรีแนวดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ถึงประวัติความเป็นมาของแนวดนตรีบอสซาโนวา ประวัตินักดนตรีผู้มีชื่อเสียงของแนวดนตรีบอสซาโนวา ทั้งรูปแบบของบทเพลงที่โด่งดังจากการศึกษาวิเคราะห์สังคีตลักษณะทางดนตรี และหวังว่าบทความดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ยิ่งสืบต่อไป

ประวัติและความเป็นมาของแนวดนตรีบอสซาโนวา

แนวดนตรีบอสซาโนวาถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ทางดนตรีในวัฒนธรรมของชาวบราซิลเลียน ที่เกิดการพัฒนาการทางดนตรีจากแนวดนตรีแซมบ้า ที่ถูกบรรเลงให้ช้าลงผนวกกับอิทธิพลทางดนตรีแจ๊สในแนว คูลแจ๊สซึ่งเป็นดนตรีที่มีพื้นฐานมาจากการด้นสด (Improvise) เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี ค.ศ.1950 (กิติภัทร ภูวะปัจฉิม, 2556) ฉะนั้นบอสซาโนวาจึงเปรียบได้กับลูกของดนตรีแซมบ้า แนวดนตรี

ดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศบราซิลและถูกพัฒนาควบคู่ไปกับดนตรีคลาสสิก โดยแนวดนตรีของบราซิลแบ่งได้เป็น 2 แนวดังนี้

1) แนวดนตรีแซมบ้า เป็นแนวดนตรีที่มีลักษณะผสมผสานของดนตรีจากชนเผ่า 3 ทวีปที่อาศัยอยู่ในบราซิล มีถิ่นกำเนิดมาจากแอฟริกา ได้รับการพัฒนามากที่สุดในประเทศบราซิล โดยแนวดนตรีดังกล่าว ใช้วิธีการร้องเพลงแบบโบลโรของสเปน มีรูปแบบจังหวะกลองแบบแอฟริกา และมีการเต้นรำแบบชาวละตินอเมริกัน แซมบ้าเป็นทั้งบทเพลงใช้สำหรับร้องและเต้นรำ ตลอดจนมีการบรรเลงดนตรีด้วยจังหวะที่คึกคัก สนุกสนาน ร่าเริง ดังปรากฏให้เห็นในงานเทศกาลรื่นเริงและตามโรงเรียนสอนเต้นจังหวะแซมบ้าในประเทศบราซิล (อันวา พิสตาร, 2558)

2) แนวดนตรีบอสซาโนวาคำว่า “บอสซาโนวา” ที่หมายถึง คลื่นลูกใหม่ (New Wave) หรืออาจกล่าวได้ตรงตัวว่าเป็นกระแสนดนตรีแนวใหม่ของบราซิลที่พัฒนามาจากแนวดนตรีแซมบ้าและส่วนหนึ่งรับเอาอิทธิพลดนตรีคูลแจ๊ส จากทางฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกามาผสมผสานไว้ด้วยกัน แนวดนตรีบอสซาโนวาก่อนเกิดขึ้นโดยกลุ่มนักดนตรีผิวขาวบนแถบชายหาดอียิปาเนมา และโคปาคาบานา ณ กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล (Donat, 1994)

เมื่อย้อนกลับไปในสมัยปลายศตวรรษปี ค.ศ.1900 ก่อนการกำเนิดของแนวดนตรีบอสซาโนวานั้น แนวดนตรีแซมบ้าเป็นแนวดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในประเพณีของชาวบราซิลเลียน โดยความหมาย ที่แท้จริงของคำว่าแซมบ้า มีรากฐานมาจากภาษาแอฟริกัน “แซมบ้า” แปลว่า การเชิญชวนให้เข้าร่วมเต้นรำหรืองานเฉลิมฉลอง ที่แสดงถึงการเต้นรำที่เกิดขึ้นในชุมชนและพื้นที่ต่าง ๆ ของบราซิลได้รับอิทธิพล จากแอฟริกา มีการพัฒนาและถูกปรับปรุงมาจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นแนวดนตรีประจำชาติของ ประเทศบราซิลแซมบ้าสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามภูมิภาคที่แตกต่างกันไปของบราซิล (ณภัทร พิริยกิจดีศรีณย์, 2554)

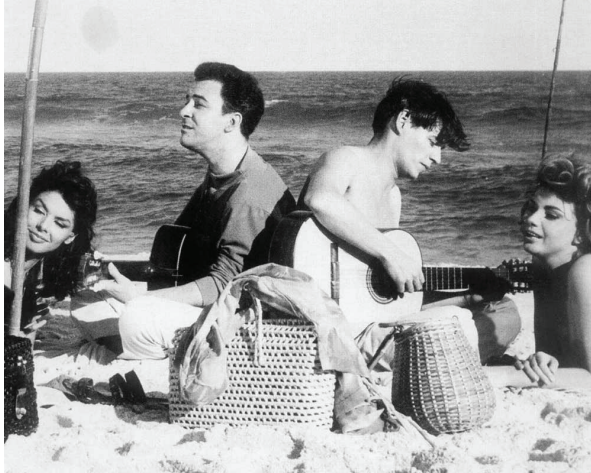
ดนตรีในบราซิลได้พัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนผ่านการเปลี่ยนแปลงสองด้านหลัก นั่นคือประเพณีที่เป็นลายลักษณ์อักษรและประเพณีที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์

อักษร ทั้งสองด้านนี้ได้รับการพัฒนาตามแนวทางของวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และนำมาสู่การสร้างสรรคดนตรีที่มีเอกลักษณ์แบบพิเศษของชาวบราซิล อธิบายได้ดังนี้

1) ประเพณีที่เป็นลายลักษณ์อักษร “การเรียนรู้” เป็นการรับข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับดนตรีและวัฒนธรรมจากชาวยุโรป เช่นแนวดนตรีคลาสสิก ซึ่งถูกนำเข้ามากในประเทศบราซิล ด้วยความที่ต้องเข้าสังคมกับชาวยุโรปทำให้ความรู้ด้านดนตรีและเครื่องมือดนตรีของชาวยุโรปถูกผสมผสานเข้ากับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศท้องถิ่น เรียกว่า “การเรียนรู้” รวมถึงเรียนรู้การใช้เครื่องดนตรีของชาวยุโรป เช่น เปียโน และกีตาร์ โดยทั่วไปจะพบว่า มีลักษณะดนตรีที่ซับซ้อนของความเป็นแจ๊ส และเนื้อเพลงที่มีคำร้อง

2) ประเพณีที่ไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร “การผสมผสานระหว่างดนตรีของชาวยุโรปและชาว แอฟริกัน” โดยดนตรีที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างดนตรีที่ชาวยุโรปนำเข้ามากับเสียงและจังหวะท้องถิ่นของชาวแอฟริกันนี้เอง ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะแบบชาวบราซิลเลียน เช่น แนวดนตรีบอสซาโนวาที่สะท้อนถึงความร่วมสมัยระหว่างเสียงดนตรีของชาวยุโรป และชีวิตความเป็นอยู่ที่สะท้อนออกทางบทเพลง ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์ที่เรียกกันว่าดนตรีแนว “บราซิลเลียนสไตล์” (Brazillian Style) (ฉันทพร พิริยกิจดีศรีณย์, 2554)

ดังข้างต้นที่ได้กล่าวไว้แนบบอสซาโนวาเป็นแนวดนตรีที่เกิดขึ้นในประเทศบราซิลในช่วงปลายปี ค.ศ.1950 ในเมืองรีโอเดจาเนโร ซึ่งเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งตะวันตกของบราซิล ที่รู้จักกันดีว่ามีชายหาดที่หลากหลาย เช่น อีปาเนมา และโคปาคาบานา ซึ่งเป็นที่รู้จักในเวลานั้นว่าเป็นจุดชุมนุมที่หลากหลาย ทางวัฒนธรรมตะวันตกเป็นอย่างมาก ดนตรีบอสซาโนวาถูกสร้างขึ้นโดยนักดนตรีชาวบราซิลเลียนจากกลุ่ม นักดนตรีผิวขาว คือ อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม หนึ่งในผู้ให้กำเนิดแนวดนตรีบอสซาโนวาที่สำคัญในการริเริ่ม แนวดนตรีบอสซาโนวาพร้อมกับ จอร์ จิลเบอร์ตโต โดยทั้งสองเป็นผู้ร่วมพัฒนาแนวดนตริดังกล่าวให้กลายเป็น ที่รู้จักและได้รับความนิยม

ภาพประกอบที่ 1 ภาพของ อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม และจอร์จิลเบอร์โต

บนชายหาดอีปาเนมา

ที่มา : Afonso (2014)

ดนตรีบอสซาโนวามีลักษณะเป็นแนวดนตรีที่มีความไพเราะและเรียบง่าย ด้วยการผสมผสานระหว่างเสียงร้องที่เบาบางและนุ่มนวล กับการเล่นเครื่องดนตรีที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกีตาร์คลาสสิก ที่พบมากที่สุดไนโซนลาตินอเมริกา (Latin America) โดยกีตาร์คลาสสิกนั้นเป็นกีตาร์ที่ใช้สายชนิดไนลอนสตริง (Nylon String) ที่รู้จักในบราซิลว่า “Violão” เนื่องจากสายไนลอนสร้างเสียงที่นุ่มนวลและหวานหอม จึงทำให้มันกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของแนวดนตรีบอสซาโนวา ทั้งนี้แนวดนตรีบอสซาโนวามีการนำเสนอบทเพลงเนื้อหาเกี่ยวกับความรักและเรื่องราวชีวิตในเมืองริโอเดจาเนโร องค์ประกอบเหล่านี้เองทำให้ดนตรีบอสซาโนวาได้สร้างความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางดนตรีจนกระทั่งเป็นที่รู้จักทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการติดตามจนนำไปสู่การพัฒนาแนวดนตรีต่าง ๆ ทั่วโลกในเวลาต่อมา วงดนตรีบอสซาโนวาโดยทั่วไป อาจประกอบด้วย กีตาร์ เปียโน ดับเบิลเบส กลองชุด และกลุ่มเครื่องเป่า เช่น ฟลูต ทروมโบน แซกโซโฟน และทรัมเป็ต เป็นต้น (Donat, 1994)

อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม มือกีตาร์สไตล์บอสซาโนวาและผู้ให้กำเนิด บอสซาโนวา

ดนตรีแนวบอสซาโนวากำเนิดจวบจนเป็นที่รู้จักและโด่งดังไปทั่วโลกโดยมีผู้ที่ได้อยู่เบื้องหลังนั่นคือ อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม นักดนตรีชาวบราซิลเลียนผิวขาว เกิดวันที่ 25 มกราคม ค.ศ.1927 เมืองติจูคา (Tijuca) ณ กรุงรีโอเดจาเนโร (Rio de Janeiro) ในประเทศบราซิล อันโตนิโอคาร์ลอสโจบิมมีความสนใจในสายอาชีพสถาปนิกจนเมื่อเขาอายุได้ 20 ปี เสน่ห์ความไพเราะของดนตรีได้ทำให้เขาหลงใหลมากกว่า การออกแบบ และได้เริ่มต้นอาชีพนักดนตรีด้วยการเล่นตามไนต์คลับพร้อมกับการบันทึกเสียงตามห้องอัด

ต่อมาในช่วงปลายปี 1950's นักร้องและนักกีตาร์ชาวบราซิลเลียน จอว์กิลเบอร์โต (Joao Gilberto) ผู้แต่งเนื้อร้อง วินิซิอุส เดอ โมเรส (Vinicius de Moraes) และมือแซกโซโฟน สแตน เก็ตซ์ (Stan Getz) ได้นำเอาบทเพลงที่ได้รับความนิยมของอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม มาทำเป็นอัลบั้มบอสซาโนวาโดยนำเสนอในแถบอเมริกาเหนือ เช่น เพลง ดิซาพินาโด (Desafinado), วันโน้ตแซมบ้า (One Note Samba) และ เพลง เดอะเกิร์ลฟรอมอปีอาเนมา นั้นทำให้ผู้คนได้รู้จักกับดนตรีแนวบอสซาโนวา อัลบั้มดังกล่าวเป็นที่นิยมอย่างสม่ำเสมอในช่วงต้นทศวรรษปี ค.ศ.1960 (Donat, 1994) ชาวอเมริกันได้รู้จักกับแนวดนตรีบอสซาโนวาอย่างแพร่หลาย จากนั้นในเวลาต่อมาอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม และวงดนตรีของเขา ก็ได้รับเชิญเข้าร่วมแสดงที่คาร์เนกีฮอลล์ให้ผู้คนได้สัมผัสกับบทเพลงแจ๊สสไตล์บราซิลเลียนแบบออริจินัลเป็นครั้งแรก (สำราญ ทองตัน, ม.ป.ป.)

ภาพประกอบที่ 2 ภาพของ อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม Antonio Carlos Jobim
ที่มา: <https://www.radiofrance.fr/personnes/antonio-carlos-jobim>

ด้วยพลังของการขับเคลื่อนจากนักดนตรีชื่อดังอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ได้นำมาสู่แนวดนตรีบอสซา โนวาที่กลายเป็นแนวเพลงยอดนิยมของยุคสมัย จนเป็นที่นิยมในหมู่นักดนตรีแนวแจ๊สต่างก็พากันบรรเลงดนตรีแจ๊สในรูปแบบบอสซาโนวา และมีบทบาทสำคัญในช่วงเริ่มต้นของทศวรรษปี ค.ศ.1970 อันโตนิโอคาร์ลอส โจบิม มีนิสัยที่ชอบทำงานในสตูดิโอมากกว่าการเดินทางออกทัวร์ ดังนั้นเขาจึงได้ลงมือสร้างอัลบั้มออกมาเป็นจำนวนมากในช่วงปี ค.ศ.1960-1970 ด้วยการบรรเลงเดี่ยวทั้งเปียโน กีตาร์ และร้อง โดยเฉพาะ ในค่ายวอร์เนอร์บราเธอส์เรคอร์ดส์ (Warner Bros. Records Inc.) และเอ็มซีเอ (MCA Inc.) ถึงแม้ว่าดนตรีแนวร็อกจะเริ่มกลับมามีอิทธิพลในอเมริกาอีกครั้งในช่วงต้นปี ค.ศ.1980 แต่นั่นไม่ได้สร้างปัญหาแก่อนโตนิโอคาร์ลอส โจบิม เขายังคงสร้างผลงานเพลงสำหรับรายการโทรทัศน์และภาพยนตร์ในบ้านเกิดอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากปี ค.ศ.1985 กระแสบอสซาโนวาได้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง ทำให้นักดนตรีชาวบราซิลเลี่ยนผู้นี้ได้มีโอกาสกลับมาทัวร์เพื่อทำการแสดงอีกครั้งร่วมกับภรรยาและลูก ๆ ของเขา ร่วมกับเพื่อน ๆ สมาชิกในวงดนตรีอย่างต่อเนื่อง อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ได้สร้างความประทับใจสูงสุดไว้กับคอรันเสิร์ตใน

ประเทศบราซิลเมื่อปี ค.ศ.1993 และคอนเสิร์ตสุดท้ายในคาร์เนกีฮอลล์ในปี 1994 (โพสทูเดย์, 2557)

อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม เสียชีวิตในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ.1994 ด้วยอาการหัวใจวายเฉียบพลันขณะที่ต้องต่อสู้กับโรคมะเร็งในวัย 67 ปี ในกรุงนิวยอร์ก ประมาณยี่สิบปีหลังจากการสูญเสียของนักแต่งเพลงชาวบราซิลเลียนที่มากด้วยความสามารถ เขาได้รับการเฉลิมฉลองในประเทศบราซิลและได้รับเกียรติให้ถูกสร้างอนุสาวรีย์รำลึกถึงอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ตรงกับวันครบรอบที่เขาจากไป ณ กรุงรีโอเดจาเนโร บนชายหาดอีปานามา อนุสาวรีย์สร้างขึ้นจากดินและทองเหลือง โดยศิลปินคริสตินา โมตา (Cristina Mota) อนุสาวรีย์แสดงถึงอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม กำลังเดินอยู่พร้อมกับกีตาร์ที่ถูกแบกไว้บนบ่าขวาของเขา (Afonso, 2014)

ภาพประกอบที่ 3 อนุสาวรีย์อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ตั้งอยู่ริมชายหาดอีปานามา

ที่มา: <https://mylittleriojournal.files.wordpress.com/2015/04/>

img_3857.jpg

แนวดนตรีบอสซาโนวาหรืออาจเรียกว่าแนวดนตรี “บราซิลเลียนแจ๊ส” (Brazilian Jazz) เนื่องด้วยแนวดนตรีดังกล่าวนี้มีถิ่นกำเนิดในประเทศบราซิลอีก ทั้งยังมีกลิ่นอายของความเป็นดนตรีแจ๊ส ดังประวัติความเป็นมาที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

โดยสัมผัสได้จากบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา บทเพลงดังกล่าวนั้นได้รับรางวัลทางดนตรีมากมายและยังเป็นหนึ่งในผลงานของอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม เป็นหนึ่งในเพลงที่ถูกบันทึกมากที่สุดในประวัติศาสตร์ของเพลงสากล นอกจากนี้ยังมีเพลงชื่อดังอย่าง “Yesterday” ของวงเดอะบิทเทิล (The Beatles) ที่ได้รับการบันทึกเสียงมากที่สุดตลอดกาลเช่นกัน โดยบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมา ที่เราได้ยินกันบ่อย ๆ เป็นน้ำเสียงของนักร้อง อาทิสแอสทรูด กิลแบร์โต้ (Astrud Gilberto) ลิซ่าโอนะ (Lisa Ono) และ แฟรงก์ ซินเนตต้า (Frank Sinatra) เป็นต้น นอกจากนี้เขายังมีบทเพลงบราซิลเลียนแจ๊ส อมตะที่โด่งดังจวบจนปัจจุบัน เช่น “Agua de Beber” “Dindi, Meditation” และ “Samba do Aviao” (Gevers, 2010) แฟรงก์ ซินเนตต้า และ เอฟสก็อตต์ ฟิตซ์เจอราร์ด (F.Scott Fitzgerald) ทั้งคู่ได้ ขนานนามอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ว่าเป็น จอร์จ เกร์ชวิน (George Gershwin) ซึ่งเป็นนักแต่งเพลงชื่อดังแห่งศตวรรษที่ 20 ที่ผสมผสานแนวดนตรีคลาสสิกและแจ๊สได้อย่างลงตัว บทเพลงที่ได้สร้างชื่อให้ จอร์จ เกร์ชวิน เช่น “Rhapsody in Blue” และ “An American in Paris” ที่มีการใช้คอร์ดและแนวคิดในรูปแบบดนตรีแจ๊สได้อย่างมีเอกลักษณ์ (Charles Waring, 2023), (Matt Micucci, 2018)

ภาพประกอบที่ 4 ภาพของจอร์จ เกร์ชวิน (George Gershwin 1898-1937)

ที่มา: Micucci (2018)

บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาและสังคีตลักษณ์

บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาหรือในชื่อภาษาโปรตุเกส “Garota de Ipanema” บทเพลง ถูกแต่งขึ้นในปี ค.ศ. 1962 โดยอันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม ในรูปแบบของเวอร์ชันต้นฉบับ วินิซิอุส เดอ โมเรส (Vinicius De Moraes) เป็นผู้เขียนเนื้อร้องภาษาโปรตุเกส และนำมาแต่งใหม่เป็นเนื้อร้องภาษาอังกฤษโดยนอร์แมน กิมเบล (Norman Gimbel) ผู้ร้องเพลงคือ อัสตรูด กิลเบอร์ตโต (Astrud Gilberto) ภายใต้ชื่ออัลบั้ม Getz/Gilberto ที่มีการเล่นกีตาร์โดย จอร์จ กิลเบอร์ตโต (Joao Gilberto) และนักแซกโซโฟนสำคัญคือ สแตน เก็ตซ์ (Stan Getz) โดยทำการบันทึกเสียงร่วมกันในช่วงเดือนมีนาคมปี ค.ศ.1963 ที่สตูดิโอ A&R Recording ในมหานครนิวยอร์ก ภายใต้สังกัด Verve บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมานี้ได้ถูกรวมอยู่ในอัลบั้ม Getz/Gilberto ซึ่งได้รับรางวัลบันทึกเสียงและอัลบั้มแห่งปีจากรายการประกาศผลรางวัลแกรมมี่อวอร์ดส์ (Grammy Awards) ในปี ค.ศ.1965 (พนัง ปานช่วย, ม.ป.ป.; Christiansen & Zaradin, 2004)

ภาพประกอบที่ 5 ภาพหน้าปกอัลบั้ม Getz/Gilberto ปี ค.ศ.1963

ที่มา: <https://www.amazon.com/Gilberto-Featuring-Antonio-Carlos-Jobim/dp/B01B3F6UOK>

ภาพประกอบที่ 6 ภาพด้านหลังปกอัลบั้ม Getz/Gilberto
จากซ้ายไปขวา จอร์ จิลเบอร์โต, อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม, สแตน เก็ตซ์
ที่มา: <https://www.amazon.com/Gilberto-Featuring-Antonio-Carlos-Jobim/dp/B01B3F6UOK>

ภาพประกอบที่ 7 ภาพของนักร้อง อัสตรูด จิลเบอร์โต้
(Astrud Gilberto 1940-2023)
ที่มา: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-65818566>

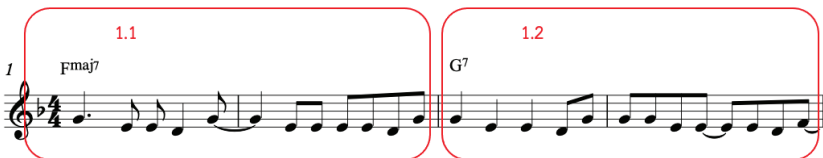
ภายในบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมานั้นมีองค์ประกอบทางดนตรีแจ๊สผสมผสานอยู่ โดยการวิเคราะห์สังคีตลักษณะทางดนตรี ผู้เขียนได้หยิบบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมามาทำการวิเคราะห์สามารถอธิบายได้ดังนี้

ในบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาใช้ฟอร์ม (Form) ได้แก่ A B A รวมทั้งสิ้น 40 ห้อง ในส่วนของท่อน A ในแต่ละท่อนมีจำนวน 8 ห้อง (ดังภาพที่ 8) และในส่วนของท่อน B มีจำนวน 16 ห้อง

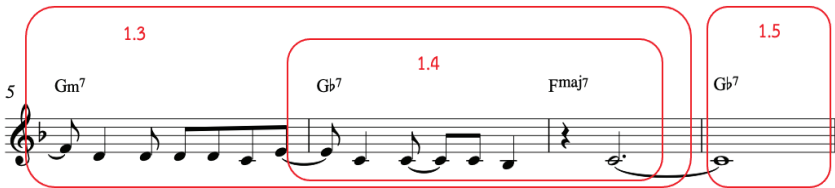
ภาพประกอบที่ 8 บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาในท่อน A

ทำนองเพลงหลักที่อยู่ในกุญแจเสียง F เมเจอร์ และคอร์ดส่วนมากที่พบในบทเพลงนี้ใช้เป็นคอร์ด ทบเจ็ด (Seventh chord) ตามรูปแบบเสียงประสานดนตรีแจ๊ส โดยในบทความนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์สังคีตลักษณะในท่อน A ของบทเพลงดังกล่าวเท่านั้น เพื่อชี้ให้เห็นถึงวิธีการและแนวคิดของผู้ประพันธ์ เริ่มต้นจากห้องที่ 1-4 ของบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาในท่อน A (ดังภาพที่ 9 และ 10)

ภาพประกอบที่ 9 บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอิปาเนมาในท่อน A ห้องที่ 1-4

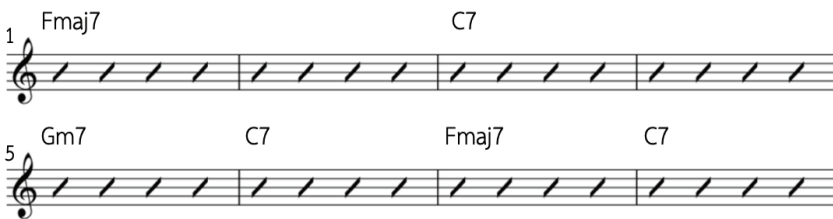
ในท่อนที่ 1-2 บทเพลงใช้คอร์ด I คือ Fmaj7 เป็นคอร์ดทบเจ็ด (Seventh chord) ที่พบได้ในดนตรีแจ๊ส (ตัวอย่างที่ 1.1) ในท่อนที่ 3-4 มีการดำเนินคอร์ด (Chord Progression) ที่ไม่อิงตามคอร์ดไดอาโทนิค (Diatonic chord) พบการใช้คอร์ดโดมิแนนท์ คือคอร์ด G7 ซึ่งเป็นคอร์ดโดมิแนนท์ ที่ไม่มีอยู่ในกุญแจเสียง F เมเจอร์ คอร์ดประเภทนี้เรียกว่าคอร์ดโดมิแนนท์ระดับสอง (Secondary Dominants) หรือคอร์ด V7 of V [I G7 | C I] ในกุญแจเสียง C เมเจอร์ ซึ่งในความเป็นจริงห้องดังกล่าวควรเป็นคอร์ด V7 นั่นคือ C7 ที่เป็นคอร์ดลำดับที่ทำให้ในกุญแจเสียง F (ตัวอย่างที่ 1.2)

ภาพประกอบที่ 10 บทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอปีแอนมาในท่อน A ท่อนที่ 5-8

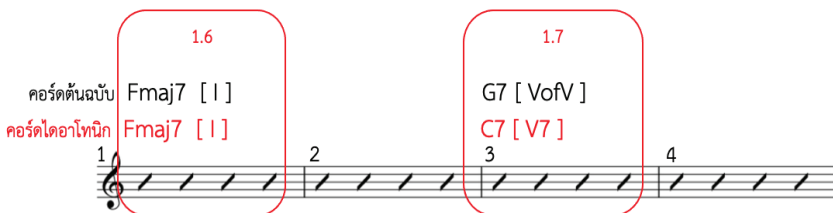
ในท่อนที่ 5-7 พบชุดคอร์ดดังนี้ | Gm7 | Gb7 | Fmaj7 | ซึ่ง Gm7 นั้น คือคอร์ด ii ในกุญแจเสียง F เมเจอร์ (ตัวอย่างที่ 1.3) ในท่อนที่ 6 พบคอร์ด Gb7 ที่ไม่มีอยู่ในกุญแจเสียง F เมเจอร์ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นควรเป็นคอร์ด C7 [V7] ของกุญแจเสียง F เมเจอร์ ที่เรียกว่า เคเดนซ์ (Cadence) เพื่อส่งเข้าหาคอร์ด Fmaj7 [I] ตามการดำเนินคอร์ด ii-V-I ที่พบเห็นได้ในรูปแบบแจ๊สมาตรฐาน (ธีรัช เล่าห์วีระพานิช, 2563) นั่นจึง ทำให้ในท่อนที่ 6 คอร์ด Gb7 ซึ่งเป็นคอร์ดโดมิแนนท์และเป็นไตรโทนซับติทูเชิน (Tritone Substitution) นำมาใช้แทนคอร์ด V7 หรือคอร์ด C7 ด้วยการใช้น้คอร์ด Gb7 แทนคอร์ด C7 ทำให้เกิดการเดินของคอร์ดและเบสไลน์แบบลงครึ่งเสียง (Half step) เพื่อเคลื่อนที่เข้าหาโทนิคหรือ คอร์ด F เมเจอร์ในท่อนที่ 7 (ตัวอย่างที่ 1.4) ในท่อนที่ 8 ซึ่งเป็นห้องสุดท้ายของท่อน A ใช้คอร์ด Gb7 เพื่อส่งกลับไปยังคอร์ด Fmaj7 [I] ในท่อน A2 อีกครั้งซึ่งในท่อน A2 เมโลดี้และคอร์ดเหมือนในท่อน A (ตัวอย่างที่ 1.5) (พนัง ปานช่วย, ม.ป.ป.)

จากตัวอย่างข้างต้นเราจะพบการ รีฮาร์โมนิเซชัน (Reharmonization) เทพทรุณ อัมพนันท์ (2558) ได้อธิบายไว้ว่า รีฮาร์โมนิเซชันเป็นการดัดแปลงคอร์ด ด้วยวิธีการ เพิ่มจำนวนคอร์ด หรืออาจลดจำนวนคอร์ด แม้กระทั่งการแทนคอร์ด โดยการนำคอร์ดใหม่มาใช้แทนคอร์ดเดิม เมื่อนำท่อน A มาเขียน การดำเนินคอร์ด โดยอิงตามคอร์ดไดอาโทนิคในกุญแจเสียง F เมเจอร์ ที่ไม่ผ่านการรีฮาร์โมนิเซชัน จะได้ (ดังภาพที่ 11)

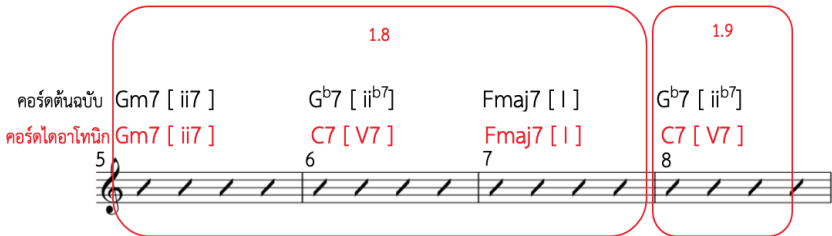
ภาพประกอบที่ 11 การดำเนินคอร์ดโดยอิงตามคอร์ดไดอาโทนิค
ในกุญแจเสียง F เมเจอร์

เมื่อนำคอร์ดที่อิงตามคอร์ดไดอาโทนิคในกุญแจเสียงมาเปรียบเทียบกับ คอร์ดต้นฉบับของบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอปีานามา (ดังภาพที่ 12 และ 13)

ภาพประกอบที่ 12 เปรียบเทียบคอร์ดต้นฉบับกับคอร์ด
ที่ไม่ผ่านการรีฮาร์โมนิเซชัน ท่อน A ห้องที่ 1-4

แสดงได้จาก (ตัวอย่างที่ 1.6) ญญแจเสียง F เมเจอร์ ใช้ Fmaj7 หรือคอร์ด I บทเพลงดำเนินมาถึงห้องที่ 3 (ตัวอย่างที่ 1.7) เกิดการริฮาร์โมนีเซชันที่คอร์ด C7 หรือคอร์ด V7 ที่ควรดำเนินตามคอร์ดโดอาโทนิค กลายเป็นคอร์ด G7 [VoIV] ของ ญญแจเสียง C เมเจอร์

ภาพประกอบที่ 13 เปรียบเทียบคอร์ดต้นฉบับกับคอร์ดที่ไม่ผ่านการริฮาร์โมนีเซชัน ท่อน A ห้องที่ 5-8

ต่อมาใน (ตัวอย่างที่ 1.8) บทเพลงที่ดำเนินตามคอร์ดโดอาโทนิคจะได้ในรูปแบบของชุดคอร์ด ii-V-I หรือ Major ii-V-I ที่พบเห็นได้ในแนวเพลงแจ๊สทั่วไป คือ การที่คอร์ด ii ไปยัง คอร์ด V แล้วมุ่งเข้าสู่คอร์ด I ประเภทเมเจอร์ (เทพตรุณ อัมพุนันท์, 2558) แต่ในบทเพลงต้นฉบับเราพบการริฮาร์โมนีเซชันในห้องที่ 6 คอร์ด C7 ถูกเปลี่ยนเป็น Gb7 ที่เรียกว่าไตรโทนซบพิทุซึ่งในคอร์ด C7 และ Gb7 มีโน้ตสามาชิกคอร์ดลำดับที่ 3 และ 7 ของคอร์ดเป็นตัวเดียวกัน หรือที่เราเรียกว่าไกด์โทน (Guide Tone) (กิติภัทร ภูวะปัจฉิม, 2556) จากการที่ริฮาร์โมนีเซชันนี้เองทำให้เกิดเป็นโครมาติกเบสไลน์ (Chromatic Bass Line) แบบลดลงครึ่งเสียงคือโน้ตตัว G ลดลงครึ่งเสียงไปยัง Gb และลดลงอีกครั้งเสียงไปยัง F [G | Gb | F] (เทพตรุณ อัมพุนันท์, 2558) จาก (ตัวอย่างที่ 1.9) คอร์ดโดอาโทนิคในความเป็นจริงคือคอร์ด C7 หรือ [V7] ในญญแจเสียง F เมเจอร์ ที่เรียกว่า เคเดนซ์ (Cadance) ที่ฟังดูแข็งแกว่าเป็นห้องสุดท้ายของท่อนเพลงก่อนเพื่อที่จะส่งเข้าหาคอร์ด Fmaj7

หรือคอร์ด [I] โดยคอร์ดดังกล่าวเราเรียกกันว่า เสียงประสานโดมิแนนท์ (Dominant Harmony) ซึ่งเป็นตัวกำหนดโทนิกของกุญแจเสียงนั้น ๆ (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564)

สรุปจากการวิเคราะห์สังคีตลักษณ์ทางดนตรีในบทเพลงเดอะเกิร์ลฟรอมอปีแอนมา จะเห็นได้ว่าบทเพลงมีการใช้แนวคิดในรูปแบบของดนตรีแจ๊สผสมผสานกับดนตรีขอชาวบราซิลเลียนในแนวดนตรีแซมบ้า ในการศึกษาถึงท่อน A ของบทเพลงทำให้พบเทคนิคต่าง ๆ ในตัวบทเพลงมากมายที่ใช้ในการประพันธ์ อาทิเช่น การใช้คอร์ดทบเจ็ด การรีฮาร์โมนไนเซชัน การใช้คอร์ดโดมิแนนท์ระดับสอง การใช้ไตรโทนซัปทิมูเชน และการใช้เบสไลน์แบบลงครึ่งเสียง ซึ่งรูปแบบการประพันธ์เหล่านี้ล้วนแล้วแต่พบเจอได้ในดนตรีแจ๊ส

บทสรุป

แนวดนตรีบอสซาโนวาเป็นแนวเพลงที่ได้รับอิทธิพลมาจาก แนวดนตรีคูลแจ๊สจากทางฝั่งตะวันตกของ สหรัฐอเมริกาผสมกับความเป็นบราซิลเลียนในแนวดนตรีแซมบ้า ผสมกับเสียงร้องและเสียงกีตาร์คลาสสิกสายโนลอนที่มีเอกลักษณ์ จึงทำให้แนวดนตรีดังกล่าวมีความนุ่มนวล ไพเราะ จนได้รับขนานนามว่าเป็น“คลื่นลูกใหม่” ซึ่งแนวดนตรีดังกล่าวถูกสร้างขึ้นในช่วงปลายปี ค.ศ.1950's โดย อันโตนิโอ คาร์ลอส โจบิม และ จอร์ จิลเบอร์โต นักดนตรีชาวบราซิลเลียนผิวขาวบนแถบชายหาดอปีแอนมา ณ กรุงริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล โดยผลงานที่สร้างชื่อคือเพลง เดอะเกิร์ลฟรอมอปีแอนมา สังคีตลักษณ์เมื่อทำการวิเคราะห์พบเทคนิคการเรียบเรียงในแนวดนตรีแจ๊ส เช่น ฟอรั่ม A B A การใช้คอร์ดทบเจ็ด การรีฮาร์โมนไนเซชัน การใช้คอร์ด โดมิแนนท์ระดับสอง การใช้ไตรโทนซัปทิมูเชน และการใช้เบสไลน์แบบลงครึ่งเสียง เป็นต้น

ธีรัช เลหาวีระพานิช (2562) อธิบายว่า สังคีตลักษณ์รูปแบบ A B A โดยส่วนใหญ่พบเจอในบทเพลงแจ๊สมาตรฐาน ส่วนมากพบมากในบทเพลงร้องที่ถูกประพันธ์ ในช่วง ค.ศ.ปี 1900-1950 ซึ่งบทเพลงในช่วงนี้จะถูกเรียกว่า เดอะเกรทอเมริกันซองบุ๊ก (The Great American Songbook) นักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงได้แก่

จอร์จ เกร์ชวิน (George Gershwin), เออร์วิง เบอร์ลิน (Irving Berlin), ริชาร์ด ร็อดเจอร์ (Richard Rodgers), โคล พอร์เตอร์ (Cole Porter), เจอร์ม เคิร์น (Jerome Kern), วิคเตอร์ ยัง (Victor Young) เป็นต้น

ปัญญา อาชากิจ และสิปปภาส ตัญจนะ (2562) อธิบายว่า การรีฮาร์โมนีในเซเซชัน เป็นการปรับเปลี่ยน เพิ่มลดในบางจุดจนของบทเพลง ให้เป็นสังคีตลักษณะในแนวดนตรีแจ๊สบลูส์แบบเมเจอร์คีย์ มักพบเจอได้ในบทเพลงแนวแจ๊สบลูส์ เช่น เพลง Straight No Chaser ประพันธ์โดย ทีโลเนียส มังก์ (Thelonious Monk) และ Bag's Groove ของ ไมล์ เดวิส (Miles Davis) เป็นต้น

พณัง ปานช่วย (2562) ได้นำแนวความคิดและการเรียบเรียงดนตรีในรูปแบบดนตรีแจ๊สไปทำการ เรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงประจำสถาบันของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยการ เรียบเรียงได้ดัดแปลง ทำนองตลอดจนมีการรีฮาร์โมนีในเซเซชัน ให้เป็นรูปของแบบดนตรีแจ๊ส รวมทั้งมีการเรียบเรียงฟอร์มเพลงใหม่ อันประกอบด้วย ท่อนนำ ท่อนขับร้อง ท่อนเดี่ยว ท่อนโซโล่ และท่อนจบ ด้วยรูปแบบ A B A B A ฟอร์ม ดังปรากฏ

เอกสารอ้างอิง

- กมลธรรม เกือบบุตร. (2563). พลวัตของดนตรีแจ๊สในวัฒนธรรมไทย. *วารสารดนตรีและการแสดง*. 6(2), 95-110.
- กิติภัทร ภูวปะจนิม. (2556). แนวคิดเทคนิคการต้นด้วยไกด์โทนไลน์และเมโลดิกซีเควนซ์ของชัคโลปในเพลง The Girl From Ipanema, Mr. Martino และ Pocket Chang. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคีตวิจัยและพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณภัทร พิธิยกิจดีศรีธัญญ์. (2554). *บาตูคาด้า: กรณีศึกษาวางบางกอกบาตูคาด้า*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรม ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). **พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.
- เทพคุณ อัมพุนันทน์. (2558). **JazzVad Jazz Theory ทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ฉบับคนชายขอบ**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธันวา พิศดาร. (2558). **ผลของโปรแกรมการฝึกลีลาจังหวะแซมบ้าในประสิทธิภาพของการออกกำลังกายที่ต่างกันต่อการใช้ออกซิเจนสูงสุดและเปอร์เซ็นต์ไขมันของร่างกาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธีรัช เล่าห์วีระพานิช. (2562). องค์ประกอบดนตรีแจ๊ส Elements of Jazz. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 6(1), 111-120.
- ธีรัช เล่าห์วีระพานิช. (2563). **ศิลปะการอิมโพรไวส์ดนตรีแจ๊ส The Art of Jazz Improvisation**. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.
- บัญชา อาษากิจ, และสิปปภาส ตัญจนะ. (2562). **พื้นฐานการฝึกปฏิบัติกีตาร์ไฟฟ้าในรูปแบบแจ๊ส บลูส์ Chord Tone: A Basis for Electric Guitar Playing in the Jazz Blues Style**. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**, 11(2), 247-272.
- พณัง ปานช่วย. (2562). **การเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงแจ๊สออร์เคสตราในเพลง “มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา” Musical Arrangement for Jazz Orchestra For “Bansomdej chaopraya Rajabhat University” Song**. **วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**, 18(2), 67-77.
- พณัง ปานช่วย. (ม.ป.ป.). **The Girl From Ipanema : บทเพลงฟังสบายแต่มาด้วยชั้นเชิงทางดนตรี**. ค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, จาก <https://medium.com/@phanang.pa/the-girl-from-ipanema-บทเพลงฟังสบายแต่มาด้วยชั้นเชิงทางดนตรี-3560b1fd266>.

- โพสทูเดย์. (2557). **บิดาแห่งบอสซาโนวา อันโตนิโอ การ์โลส โจบิม**. ค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/lifestyle/302287>.
- สำราญ ทองตัน. (ม.ป.ป.). **The girl from Ipanema**. ค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2566, จาก <http://www.taltritone.com/2012/>.
- Afonso, M. (2014). **Tom Jobim Statue Inaugurated in Rio at Ipanema Beach**. Retrieved August 21, 2023, from <http://blablablanyc.blogspot.com/2014/12/tom-jobim-statue-inaugurated-in-rio-at.html>.
- Christiansen, M., & Zaradin, J. (2004). **Brazilian Jazz Guitar**. New York : Mel Bay Publication, INC.
- Donat, P. (1994). **Bossa Nova for guitar**. Retrieved August 16, 2023, from <https://www.laguitarra-blog.com/wp-content/uploads/2012/01/bossa-for-guitar.pdf>.
- Gevers, J. (2010). **Reinterpreting Bossa Nova: Instances of Translation of Bossa Nova in the United States, 1962-1974**. Master's thesis Faculty of Humanities Utrecht University.
- Micucci, M. (2018). **The Genius of George Gershwin: Retracing His Legacy in Six Songs**. Retrieved August 21, 2023, from <https://www.jazziz.com/the-genius-of-george-gershwin-retracing-his-legacy-in-six-songs/>.
- Waring, C. (2023). **Bossa Nova: The history behind Brazil's Quiet Revolution**. Retrieved August 21, 2023, from <https://www.udiscovermusic.com/stories/bossa-nova-history-brazil/>.